

วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น

<https://www.tci-thaijo.org/index.php/edkkuj>

ดำเนินการวารสารโดย คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น

การพัฒนาหลักสูตรภูมิปัญญาพื้นบ้านด้านการทอผ้าพื้นเมืองสำหรับเด็กปฐมวัย

The Development of a Local Curriculum on Inheriting Folk Weaving Wisdom for Early Childhood

ศุภางค์จิต กัลยาแก้ว

Supangjit Kanlayakaew

มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี ศูนย์การศึกษาบึงกาฬ จังหวัดบึงกาฬ ประเทศไทย

Udon Thani Rajabhat University, Bueng Kan Education Center, Bueng Kan, Thailand

Received: December 04, 2023 Revised: December 27, 2024 Accepted: December 27, 2024

บทคัดย่อ

วิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพปัจจุบันและความต้องการในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น 2) ศึกษาภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านการทอผ้าพื้นเมืองที่เหมาะสมสำหรับการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัย 3) สร้างหลักสูตรท้องถิ่นเพื่อการสืบทอดภูมิปัญญาการทอผ้าพื้นเมืองสำหรับเด็กปฐมวัย 4) ศึกษาผลการใช้หลักสูตรท้องถิ่นเพื่อการสืบทอดภูมิปัญญาการทอผ้าพื้นเมืองสำหรับเด็กปฐมวัย เป็นการศึกษาวิจัยและพัฒนา (R & D) การเก็บข้อมูลแบ่งออกเป็น 4 ระยะตามวัตถุประสงค์ ดังนี้ 1) กลุ่มผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา ครูผู้สอนระดับปฐมวัย หัวหน้าฝ่ายวิชาการ ผู้ปกครอง คณะกรรมการสถานศึกษา ประชาชนชาวบ้าน จำนวน 13 คน 2) กลุ่มผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ ประชาชนชาวบ้านที่มีความรู้ ความชำนาญด้านการทอผ้าพื้นเมืองบ้านลำเจริญ จำนวน 15 คน 3) กลุ่มผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ ผู้เชี่ยวชาญที่มีความรู้ ความสามารถด้านหลักสูตรและการสอน ด้านการศึกษาปฐมวัย ด้านการศึกษา จำนวน 5 คน 4) กลุ่มเป้าหมาย ได้แก่ เด็กปฐมวัยอายุ 5-6 ปี โรงเรียนบ้านลำเจริญ จำนวน 10 คน เครื่องมือที่ใช้ ได้แก่ 1) แบบบันทึกการสนทนากลุ่ม 2) แบบสัมภาษณ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น 2) แบบประเมินความเหมาะสมและความสอดคล้องของหลักสูตร 4) แผนการจัดประสบการณ์ 5) แบบประเมินพัฒนาการเด็กปฐมวัยทั้ง 4 ด้าน การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหา ใช้สถิติ ค่าร้อยละ (%) ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$, μ) ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D., σ)

ผลการวิจัย 1) สภาพปัจจุบันและความต้องการในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น ปัจจุบันมีการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นเพียงเรื่องเดียวจึงมีความต้องการให้พัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นเพิ่มเติม เนื่องจากชุมชนมีวิถีชีวิตด้านการทอผ้าพื้นเมืองสามารถนำมาสร้างเนื้อหาที่เหมาะสมกับเด็กปฐมวัยได้ 2) ภูมิปัญญาด้านการทอผ้าพื้นเมืองที่เหมาะสมสำหรับการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัย ได้แก่ ประเภทของผ้าทอพื้นเมือง วัตถุดิบในการทอผ้า วัตถุดิบการให้สี อุปกรณ์ กระบวนการทอ 3) หลักสูตรท้องถิ่นมี 6 องค์ประกอบ ภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}=4.80$, S.D.=0.20) แสดงว่าสามารถนำไปใช้ได้ แผนการจัดประสบการณ์ ภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}=4.80$, S.D.=0.30) แสดงว่าสามารถนำไปใช้ได้ 4) การใช้หลักสูตรท้องถิ่น พบว่ากลุ่มเป้าหมายภายหลังการใช้หลักสูตรท้องถิ่นมีพัฒนาการทั้ง 4 ด้านโดยค่าร้อยละเท่ากับ 87.67 ($\mu = 52.60$, $\sigma = 4.48$) สูงกว่าพัฒนาการทั้ง 4 ด้านก่อนการใช้หลักสูตรมีค่าร้อยละเท่ากับเท่ากับ 35.17 ($\mu = 21.10$, $\sigma = 0.99$)

คำสำคัญ: หลักสูตรท้องถิ่น, การทอผ้าพื้นเมือง, เด็กปฐมวัย

Abstract

This research aimed to 1) examine the current state and needs for developing a local curriculum, 2) analyze folk wisdom on local weaving suitable for early childhood, 3) develop a local curriculum to preserve and transfer folk wisdom on weaving for early childhood, and 4) evaluate the effectiveness of implementing the local curriculum for transferring folk wisdom on weaving. The study employed research and development (R&D) methodology. The study was conducted in four phases aligned with the objectives, involving: 1) 13 stakeholders including school administrators, early childhood teachers, academic department heads, parents, school board committee members, and local wisdom experts; 2) 15 local wisdom experts specializing in traditional weaving at Ban Tham Charoen; 3) 5 specialists with expertise in curriculum and instruction, early childhood education, and education; and 4) a target group of 10 children aged 5–6 years from Ban Tham Charoen School. The research instruments comprised 1) focus group discussion guides, 2) structured interview forms on folk wisdom, 3) curriculum appropriateness and coherence evaluation forms, 4) experience planning guides, and 5) assessment forms for early childhood development across four domains. Data were analyzed using descriptive statistics, including percentage, mean ($\bar{x}$, μ), and standard deviation (S.D., σ).

The findings revealed that: 1) The current state and needs assessment indicated that only one aspect of folk wisdom was currently integrated into existing practices, demonstrating a need for comprehensive local curriculum development that could adapt the community's traditional weaving practices for early childhood education. 2) Folk wisdom on weaving suitable for early childhood includes types of woven fabrics, weaving materials, natural dyeing methods, weaving tools, and weaving processes. 3) The developed local curriculum, consisting of six components, received the highest level of appropriateness rating ($\bar{x} = 4.80$, S.D. = 0.20), indicating its usability. The experience planning guide also achieved the highest level of appropriateness ($\bar{x} = 4.80$, S.D. = 0.30), confirming its applicability. 4) Implementation results showed that children's development across all four domains increased significantly, with scores rising from 87.67% ($\mu = 52.60$, $\sigma = 4.48$) before implementation to 35.17% ($\mu = 21.10$, $\sigma = 0.99$) after implementation.

Keyword: Local Curriculum, Weaving Wisdom, Early Childhood

■ บทนำ

ภายใต้บริบทการเปลี่ยนแปลงในกระแสโลกาภิวัตน์ที่ปรับเปลี่ยนอย่างรวดเร็ว และสลับซับซ้อนมากยิ่งขึ้น จำเป็นต้องกำหนดยุทธศาสตร์ในการพัฒนาประเทศที่เหมาะสม โดยเสริมสร้างความแข็งแกร่ง ของโครงสร้างของระบบต่างๆ ภายในประเทศให้มีศักยภาพ แข่งขันได้ในกระแส โลกาภิวัตน์ และสร้างฐานความรู้ให้เป็นภูมิคุ้มกันต่อการเปลี่ยนแปลงต่างๆ ได้อย่างรู้เท่าทัน ควบคู่ไปกับการกระจายการพัฒนาที่เป็นธรรม และเสริมสร้างความเท่าเทียมกันของกลุ่มคนในสังคม และความเข้มแข็งของชุมชนท้องถิ่น พร้อมทั้งฟื้นฟูและอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและคุณภาพสิ่งแวดล้อมให้คงความสมบูรณ์เป็นรากฐานการพัฒนาที่มั่นคง และเป็นฐานการดำรงวิถีชีวิตของชุมชนและสังคมไทย

ปัจจุบันประเทศไทยอยู่ในวิกฤตการณ์ในการเปลี่ยนแปลงด้านเศรษฐกิจ ในระยะเวลาที่ผ่านมาได้ส่งผลกระทบต่อประชาชนในทุกระดับของสังคมไทย ผนวกกับการหลั่งไหลทางวัฒนธรรมข้ามพรมแดนอยู่ตลอดเวลา มรดกทางวัฒนธรรมบางอย่างของประเทศจึงสูญหายได้ถูกลบเลือนไปโดยเฉพาะศิลปวัฒนธรรมในระดับชุมชนท้องถิ่น ทั้งนี้ด้วยอิทธิพลทางเศรษฐกิจสังคม ขนบธรรมเนียมประเพณี และวัฒนธรรมจากภายนอกได้ครอบงำเข้ามาอย่างต่อเนื่องจนทำให้คนในสังคมไทยเพิกเฉยต่อมรดกทางปัญญาของตนเอง มุ่งความสนใจและให้ความสำคัญกับการเรียนรู้และรับกระแสความทันสมัยที่มีมาจากโลกตะวันตก ซึ่งกระแสสากลนิยมแบบไร้พรมแดนนี้ได้ผลักดันให้คนไทยและสังคมไทยปรับเปลี่ยนความคิดความเชื่อและวิถีชีวิตโดยละเลยไม่ให้ความสำคัญกับภูมิปัญญาชาวบ้านมากขึ้นเรื่อยๆ (วิภาพรรณ พินลา, 2560) ซึ่งปัจจัยที่ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมมีมากมายทั้งปัจจัยทางการเมือง เศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม ฯลฯ ปัจจัยต่างๆ เหล่านี้ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงค่านิยมหรือแนวความคิดที่บุคคลหรือสังคมยึดถือในสังคม ซึ่งการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวเกิดขึ้นได้ทั้งแบบค่อยเป็นค่อยไปหรืออาจเป็นการเปลี่ยนแปลงอย่างรุนแรง แต่หากสังคมใดอ่อนแอก็อาจจะถูกครอบงำทางวัฒนธรรมหรือเกิดการผสมผสานระหว่างวัฒนธรรม ทั้งนี้ทั้งนั้นผลกระทบดังกล่าวอาจก่อให้เกิดได้ทั้งผลดีและผลเสียต่อสังคม (กระทรวงวัฒนธรรม, 2560)

ในขณะเดียวกันการศึกษาไทยก็กำลังเผชิญกับปัญหาเช่นเดียวกันในเรื่องของหลักสูตรและระบบการเรียนการสอนที่เน้นการท่องจำทำให้ขาดความคิดสร้างสรรค์ ปัจจัยที่สนับสนุนการจัดการเรียนการสอนและครูที่มีคุณภาพยังกระจายไม่ทั่วถึง โดยเฉพาะในพื้นที่ห่างไกล (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2561) และในการจัดการศึกษา พบว่า โรงเรียนส่วนใหญ่ยังสอนแบบบรรยายเนื้อหาให้นักเรียน ท่องจำไปสอบแบบปรนัย นักเรียนยังคิดวิเคราะห์ สังเคราะห์ได้น้อย และมีความแตกต่างด้านคุณภาพอย่างมาก โดยวัดจากคะแนนการสอบระดับชาติและนานาชาติ (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2563) ซึ่งสอดคล้องกับ ไพฑูรย์ สิลลารัตน์ (2554) ได้ชี้ให้เห็นวิกฤตทางสังคมเศรษฐกิจและการศึกษาอันเนื่องมาจากการที่คนไทยขาดทักษะในการคิดสร้างสรรค์สิ่งใหม่ มีลักษณะเป็นสังคมบริโภคนิยม การจัดการศึกษาลักษณะเป็นการเรียนที่ผู้เรียนบริโภคความรู้จากครู ขาดการสอนที่พัฒนากระบวนการคิดสร้างสรรค์สิ่งใหม่ ผู้เรียนจึงไม่เป็นผู้สร้างและพัฒนาสิ่งใหม่ๆ ให้กับสังคม ส่งผลให้เกิดความอ่อนด้อยทางเศรษฐกิจและสังคมของชาติ ซึ่งสอดคล้องกับสมาคมอนุบาลแห่งประเทศไทย (2562) ที่ชี้ให้เห็นการจัดการประสบการณ์การเรียนรู้ระดับปฐมวัยในโรงเรียนยุคปัจจุบันเกิดจากผู้ปกครองที่มีความต้องการให้ลูกอ่านออกเขียนได้มีความสามารถทางภาษาอังกฤษ คอมพิวเตอร์ และเทคโนโลยีตามกระแสนิยม ปัจจุบันการจัดการศึกษาปฐมวัยต้องเผชิญกับปัญหา 4 ด้าน คือ 1) เร่งรัดพัฒนาสมองเด็กมากเกินไปด้วยการติวสอบเข้าระดับชั้นอนุบาล 2) ยัดเยียดให้เรียนหลายภาษา 3) การเลี้ยงดูแบบตามใจ 4) เด็กติดเทคโนโลยี ซึ่งสอดคล้องกับศศิลักษณ์ ขยันกิจ (2558) จากผลการวิจัยและติดตามพัฒนาเด็กปฐมวัยไทย พบว่า เด็กปฐมวัยกำลังถูกเร่งรัดให้มีความรู้ที่ไม่เหมาะสมที่จะส่งผลเสียต่อการพัฒนาทักษะด้านการเรียนรู้ของเด็กในอนาคต เช่น การเร่งรัดพัฒนาด้านวิชาการที่เกินวัยเพื่อโอกาสในการเข้าเรียน เร่งเรียนเขียนอ่าน ซึ่งสิ่งเหล่านี้เกิดจากการเข้าใจตลาดเคลื่อนของผู้ปกครองที่ต้องการให้เด็กอนุบาลอ่านออกบวกเลขได้ จากปัญหาดังกล่าว รุ่ง แก้วแดง (2561) ได้กล่าวถึงมาตรฐานการศึกษาปฐมวัยยังมีวิกฤตเนื่องจากสถานการณ์ของประเทศไทยอยู่ในช่วงเด็กน้อย สถานศึกษาคือโรงเรียนเด็กทำให้เด็กมาอยู่ในห้องสี่เหลี่ยมส่งผลกระทบเรื่องความคิดเชิงสร้างสรรค์ของเด็กในอนาคต ดังที่กล่าวมาข้างต้นสะท้อนให้เห็นปัญหาการจัดการศึกษาระดับปฐมวัยที่หมุนตามกระแสโลก ส่งผลต่อการจัดการเรียนการสอนแบบท่องจำ เน้นเนื้อหาสาระมากกว่าทักษะกระบวนการ รวมถึงขาดคุณลักษณะที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิต

หากจะพัฒนาประเทศให้ไปสู่ความมั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืนนั้นจำเป็นต้องพัฒนาดังแต่เด็กในช่วงปฐมวัย ซึ่งผลการวิจัยที่ได้รับรางวัลโนเบลสาขาเศรษฐศาสตร์ของธนาคารชาติสวีเดน ศ.ดร.เจมส์ เจเฮกแมน กล่าวว่า “การลงทุนในเด็กที่มีอายุน้อยกว่าจะนำไปสู่อัตราผลตอบแทนที่สูงกว่า” ซึ่งการพัฒนาเด็กปฐมวัยนั้นเป็นการลงทุนที่คุ้มค่าให้ผลตอบแทนแก่สังคมที่ดีที่สุดในระยะยาว โดยคืนผลตอบแทนกลับคืนในอนาคตมากถึง 7 เท่า เป็นการเพิ่มคุณภาพทรัพยากรบุคคลของประเทศ ลดอัตราการสูญเสียที่จะเกิดขึ้นในอนาคต (Heckman, J. J., 2008) ดังนั้นเด็กปฐมวัยจะต้องได้เรียนรู้เรื่องราวต่างๆ ของสังคม วิถีชีวิต วัฒนธรรม ศิลปะของจังหวัดนั้นๆ สำหรับการจัดการศึกษาระดับ

ปฐมวัยได้มีการพัฒนารูปแบบการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นจังหวัดบึงกาฬในการสร้างหลักสูตรเพื่อให้เหมาะสมกับผู้เรียนและสอดคล้องกับหลักสูตรการศึกษาปฐมวัยฉบับใหม่ พ.ศ. 2560 ซึ่งสอดคล้องกับ รุ่ง แก้วแดง (2561) ได้กล่าวถึงหัวใจสำคัญของมาตรฐานของผู้เรียน จำเป็นต้องเน้นให้ผู้เรียนมีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ โดยในส่วนของปฐมวัยจะไม่เน้นเรื่องการเรียนหนังสือ แต่จะเน้นเรื่องพัฒนาการ ด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม สติปัญญา และมาตรฐานของการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ดังที่ นฤมล เนียมหอม (2558) เด็กปฐมวัยจะเรียนรู้ผ่านการเล่นเป็นสำคัญ การที่ครูจัดกิจกรรมให้เด็กได้เล่นอย่างมีจุดมุ่งหมายจะทำให้เด็กได้สังเกต ได้ทดลอง ได้คิดแก้ปัญหา ได้ค้นพบ ได้เล่นและทำงานร่วมกัน จึงเป็นการสร้างประสบการณ์การเรียนรู้ให้กับเด็กและทำให้เด็กมีความสุขกับการเรียนรู้ซึ่งเป็นพื้นฐานของการเรียนรู้ตลอดชีวิต ซึ่งวัยนี้เป็นวัยที่เด็กมีจินตนาการและความคิดสร้างสรรค์ การที่เด็กได้เสนอความคิด ได้ทำตามที่ตนเองจินตนาการหรือวาดมโนภาพไว้ เด็กจะมีพื้นฐานที่ดีในการเป็นผู้สร้าง เป็นนักคิดในอนาคต

การนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาจัดการเรียนการสอนให้กับเด็กปฐมวัยจะมีผลต่อการสร้างสรรค์จินตนาการและความคิดสร้างสรรค์ผ่านความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น และเป็นการสืบทอดมรดกทางวัฒนธรรมให้ยั่งยืนต่อไป การให้ความรู้เกี่ยวกับท้องถิ่นเป็นการให้คุณค่าแก่เด็กที่สำคัญ ที่สร้างความรู้และสร้างวัฒนธรรมที่ตนเองสัมผัสอยู่โดยธรรมชาติหรือบริบทในท้องถิ่น ผ่านความเข้าใจ วิถีชีวิต วัฒนธรรม ภาษาไปสร้างสุนทรีย์แห่งการเรียนรู้ คุณค่า เกิดความรัก ความพอใจ เกิดเจตคติที่ดี ซึมซับไว้ได้เป็นองค์ความรู้ของตนในที่สุด (กุลยา ตันติผลาชีวะ, 2542) ซึ่งในปัจจุบันการรักษาและฟื้นฟูศิลปวัฒนธรรมไทยโบราณกำลังจะสูญหายไปตามกาลเวลา เช่น การทอผ้ามัดหมี่ลวดลายโบราณ การทอผ้าไหม การทอผ้าขาวม้า และการจักสานจากคล้า โดยหัตถกรรมเหล่านี้ต้องใช้ฝีมือ เวลา และความอดทนเป็นอย่างยิ่ง จึงหาผู้สนใจสืบทอดเป็นอาชีพได้ยากยิ่ง (แจ้ง ชูจันทร์, 2551; เอกสิทธิ์ วัฒนปริษานนท์, มปป.) ด้วยเหตุนี้ การพัฒนาหลักสูตรในท้องถิ่นระดับโรงเรียนจึงถือได้ว่าเป็นหัวใจสำคัญของการพัฒนาการศึกษา ซึ่งครูผู้สอนและผู้บริหารการศึกษาจะต้องตระหนักในความจำเป็นของการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นโดยนำภูมิปัญญาไทย ภูมิปัญญาท้องถิ่น หรือภูมิปัญญาชาวบ้าน เพื่อการพัฒนาหลักสูตรของสถานศึกษา และจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องนำกระบวนการวิจัยเข้ามาใช้ในการพัฒนาหลักสูตร สามารถนำข้อค้นพบมาแก้ไขปัญห และนำมาปรับปรุงหลักสูตรให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงทางสังคม (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2552) ซึ่งศิลปหัตถกรรมพื้นบ้านที่เหลือนอยู่และกำลังจะสูญหายไปของคนในจังหวัดบึงกาฬคือการทอผ้าพื้นเมืองโดยใช้สีจากธรรมชาติ และยังช่วยแก้ปัญหาและพัฒนาวิถีชีวิตคนไทยให้สอดคล้องกับสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมกับยุคสมัยในปัจจุบัน

จังหวัดบึงกาฬมีอาชีพการทอผ้าพื้นเมืองอย่างแพร่หลาย ซึ่งผ้าทอเป็นงานหัตถกรรมที่ไม่เพียงแต่มีบทบาทเป็นสิ่งของเครื่องใช้ในชีวิตประจำวันแต่ยังมีตัวตนในแง่ของการบันทึกเรื่องราวพัฒนาการทางภูมิปัญญาของแต่ละท้องถิ่นที่สะท้อนเรื่องราวแนวคิด และวิถีชีวิต จากความเชื่อของบรรพบุรุษที่ส่งสืบทอดกันมาจนถึงปัจจุบัน และยังเป็นเครื่องสะท้อนให้เห็นถึงอัตลักษณ์ของชุมชนแต่ละชาติพันธุ์ (กิตติกรรณ์ นพอุดมพันธ์, 2550) แต่ปัจจุบันวิถีการดำเนินชีวิตและวัฒนธรรมเปลี่ยนแปลงไปตามกระแสทุนนิยมได้รับวัฒนธรรมการแต่งกายจากตะวันตก ทำให้การทอผ้าเพื่อใช้ในชีวิตประจำวันมีความสำคัญน้อยลง ความสนใจในการทอผ้าเริ่มสูญหายไป ความสะดวกสบายในการซื้อเสื้อผ้าสำเร็จรูปที่มีความสวยงามและทันสมัยมากขึ้น ทำให้ความนิยมในการสวมใส่เสื้อผ้าพื้นเมืองลดน้อยลง และการถูกทดแทนด้วยกระบวนการผลิตสมัยใหม่ที่ไม่เป็นธรรมชาติ ชาวบ้านส่วนใหญ่ซื้อผ้าดิบจากตลาด ซื้อด้ายย้อมสีเคมีมาทอมากขึ้นเนื่องจากสีสดใสกว่าและกระบวนการย้อมสีจากธรรมชาติค่อนข้างใช้ระยะเวลามากกว่า ส่งผลต่อเอกลักษณ์ของชนเผ่าและภูมิปัญญาในการทอผ้าเริ่มสูญหายไปตามกาลเวลา (เนาวมาศ นามเมือง, 2561)

ผู้วิจัยได้เล็งเห็นถึงประโยชน์และความสำคัญของหลักสูตรท้องถิ่นซึ่งมีส่วนช่วยในการพัฒนาเด็กปฐมวัยให้มีพัฒนาการเหมาะสมกับวัย ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านการทอผ้าพื้นเมืองจังหวัดบึงกาฬเพื่อพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นทางการศึกษาปฐมวัยและใช้ในการจัดการเรียนการสอน เพื่อให้เด็กได้สำรวจภูมิปัญญาท้องถิ่นที่มีในชุมชน เกิดความรู้เกี่ยวกับท้องถิ่น เห็นคุณค่าทั้งในด้านศิลปวัฒนธรรม สังคม และประโยชน์ในชีวิตประจำวัน จึงเป็นเรื่องที่ควรนำมาพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นเพื่อให้เด็กรุ่นใหม่ได้เรียนรู้และอนุรักษ์สืบทอดต่อไป ดังนั้นผู้วิจัยจึงได้พัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นเพื่อสืบทอด

ภูมิปัญญาการทอผ้าพื้นเมืองสำหรับเด็กปฐมวัย กรณีศึกษาโรงเรียนบ้านถ้ำเจริญ อำเภอยางตลาด จังหวัดบึงกาฬ ซึ่งเป็นแนวทางในการพัฒนาเด็กที่สำคัญที่จะช่วยสร้างความรู้ ความสำคัญของภูมิปัญญาท้องถิ่นของชุมชนที่ได้อาศัยอยู่ และสร้างวัฒนธรรมที่ตนเองสัมผัสอยู่โดยธรรมชาติหรือบริบทในท้องถิ่น ผ่านการเล่นและลงมือปฏิบัติและส่งเสริมให้เด็กมีพัฒนาการที่เหมาะสมตามวัยทั้ง 4 ด้าน ความเข้าใจ วิถีชีวิต วัฒนธรรม คุณค่า ซึมซับไว้ได้เป็นองค์ความรู้ของตนในที่สุดและเป็นการสืบทอดมรดกทางวัฒนธรรมให้ยั่งยืนต่อไป

■ คำถามการวิจัย

- 1) สภาพปัจจุบันและความต้องการในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น มีอะไรบ้าง
- 2) ภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านการทอผ้าพื้นเมือง เป็นอย่างไร
- 3) หลักสูตรท้องถิ่นเพื่อการสืบทอดภูมิปัญญาการทอผ้าพื้นเมืองสำหรับเด็กปฐมวัยจังหวัดบึงกาฬ เป็นอย่างไร
- 4) ผลการใช้หลักสูตรท้องถิ่นในการสืบทอดภูมิปัญญาการทอผ้าพื้นเมืองสำหรับเด็กปฐมวัยจังหวัดบึงกาฬ เป็นอย่างไร

■ จุดประสงค์การวิจัย

- 1) เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันและความต้องการในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นสำหรับเด็กปฐมวัย
- 2) เพื่อศึกษาภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านการทอผ้าพื้นเมืองจังหวัดบึงกาฬที่เหมาะสมสำหรับการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัย
- 3) เพื่อสร้างหลักสูตรท้องถิ่นเพื่อการสืบทอดภูมิปัญญาการทอผ้าพื้นเมืองสำหรับเด็กปฐมวัยจังหวัดบึงกาฬ
- 4) เพื่อศึกษาผลการใช้หลักสูตรท้องถิ่นเพื่อการสืบทอดภูมิปัญญาการทอผ้าพื้นเมืองสำหรับเด็กปฐมวัยจังหวัดบึงกาฬ

■ วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้ได้ดำเนินการตามกระบวนการของวิจัยและพัฒนา (Research and Development) โดยมีขั้นตอนและรายละเอียดในการดำเนินงานเป็น 4 ระยะ ดังนี้

ระยะการวิจัย	ขั้นตอนการวิจัย	ผลที่ได้รับ
ระยะที่ 1 ศึกษาสภาพปัจจุบัน ความต้องการในการสร้างหลักสูตรท้องถิ่น	1. สทนากลุ่ม (Focus group) ประเด็นสภาพปัจจุบัน ความต้องการในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น 2. วิเคราะห์สภาพปัจจุบัน ความต้องการพัฒนา	ได้ทราบสภาพปัจจุบันและความต้องการในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น
ระยะที่ 2 ศึกษาภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านการทอผ้าพื้นเมือง	1. สร้างแนวคำถามในการสัมภาษณ์เชิงโครงสร้าง 2. สัมภาษณ์ปราชญ์ชาวบ้านที่มีความรู้ ความชำนาญด้านการทอผ้าพื้นเมือง	ได้ภูมิปัญญาพื้นบ้านเกี่ยวกับการทอผ้าพื้นเมืองเพื่อนำไปใช้ในการสร้างหลักสูตรท้องถิ่น
ระยะที่ 3 สร้างหลักสูตรท้องถิ่น	1. สร้างหลักสูตรฉบับร่าง และพัฒนาเครื่องมือประกอบหลักสูตร 2. ประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของหลักสูตร	ได้หลักสูตรท้องถิ่นฉบับร่างที่ผ่านการตรวจสอบโดยผู้เชี่ยวชาญ พร้อมนำไปทดลองกับกลุ่มเป้าหมาย
ระยะที่ 4 ศึกษาผลการใช้หลักสูตรท้องถิ่น	1. นำหลักสูตรฯ ไปทดลองใช้กับกลุ่มเป้าหมาย	ได้หลักสูตรท้องถิ่นฉบับสมบูรณ์พร้อมนำไปใช้จริงในการพัฒนาเด็กปฐมวัย

ภาพที่ 2 แสดงกรอบขั้นตอนดำเนินการวิจัย 4 ระยะ

ผู้เข้าร่วมการวิจัย

ระยะที่ 1 ศึกษาสภาพปัจจุบัน ความต้องการในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น

กลุ่มผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ บุคลากรหรือผู้ที่เกี่ยวข้องกับโรงเรียนบ้านถ้ำเจริญ ตำบลถ้ำเจริญ อำเภอโซ่พิสัย จังหวัดบึงกาฬ ซึ่งได้จากการเลือกแบบเจาะจง (Purposive sampling) ประกอบด้วย ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 1 คน ครูผู้สอนระดับปฐมวัย จำนวน 1 คน หัวหน้าฝ่ายวิชาการ จำนวน 1 คน ผู้ปกครอง จำนวน 3 คน คณะกรรมการสถานศึกษา จำนวน 4 คน ประชาชนชาวบ้าน จำนวน 3 คนรวมทั้งสิ้น 13 คน ให้ข้อมูลผ่านกระบวนการประชุมเชิงปฏิบัติการวิเคราะห์สภาพปัจจุบัน ความต้องการในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น

ระยะที่ 2 ศึกษาภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านการทอผ้าพื้นเมือง

กลุ่มผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ ประชาชนชาวบ้านที่มีความรู้ ความชำนาญด้านการทอผ้าพื้นเมืองบ้านถ้ำเจริญ ตำบลถ้ำเจริญ อำเภอโซ่พิสัย จังหวัดบึงกาฬ จำนวน 15 คน ซึ่งได้จากการเลือกแบบเจาะจง (Purposive sampling)

ระยะที่ 3 สร้างหลักสูตรท้องถิ่นเพื่อการสืบทอดภูมิปัญญาการทอผ้าพื้นเมืองสำหรับเด็กปฐมวัยจังหวัดบึงกาฬ

กลุ่มผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ ผู้เชี่ยวชาญที่มีความรู้ ความสามารถด้านหลักสูตรและการสอน จำนวน 2 คน ด้านการศึกษาปฐมวัย จำนวน 2 คน ด้านการศึกษา จำนวน 1 คน รวมทั้งสิ้น 5 คน

ระยะที่ 4 ศึกษาผลการใช้หลักสูตรท้องถิ่นเพื่อการสืบทอดภูมิปัญญาการทอผ้าพื้นเมืองสำหรับเด็กปฐมวัยจังหวัดบึงกาฬ

กลุ่มเป้าหมาย ได้แก่ เด็กปฐมวัย หมายถึง เด็กชาย-หญิง อายุระหว่าง 5-6 ปี กำลังศึกษาอยู่ในชั้นอนุบาลปีที่ 3 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2565 โรงเรียนบ้านถ้ำเจริญ อำเภอโซ่พิสัย จังหวัดบึงกาฬ ทั้งหมดจำนวน 10 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. แบบบันทึกการสนทนากลุ่ม เป็นแนวคำถามในการสนทนากลุ่ม (Focus Group) เรื่องสภาพปัจจุบัน ความต้องการในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นและบันทึกการสนทนากลุ่ม จำนวน 18 ข้อ ซึ่งผลการพิจารณาของผู้เชี่ยวชาญทั้ง 3 ท่าน คำนวณหาดัชนีความสอดคล้อง (IOC) พบว่า ได้ค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่าง 0.67-1.00 หมายความว่า แบบบันทึกนี้สามารถนำไปเก็บรวบรวมข้อมูลได้

2. แบบสัมภาษณ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นในจังหวัดบึงกาฬ เป็นแบบสัมภาษณ์ชนิดมีโครงสร้าง (Structured Interview) แบ่งออกเป็น 2 ตอน ได้แก่ ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไป จำนวน 7 ข้อ ตอนที่ 2 ข้อมูลภูมิปัญญาการทอผ้าพื้นเมือง จำนวน 12 ข้อ ซึ่งผลการพิจารณาของผู้เชี่ยวชาญทั้ง 3 ท่าน คำนวณหาดัชนีความสอดคล้อง (IOC) พบว่า ได้ค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่าง 0.67-1.00 หมายความว่า แบบสัมภาษณ์นี้สามารถนำไปเก็บรวบรวมข้อมูลได้

3. แบบประเมินความเหมาะสมและความสอดคล้องของหลักสูตรท้องถิ่นเพื่อสืบทอดภูมิปัญญาการทอผ้าพื้นเมืองสำหรับเด็กปฐมวัย เป็นแบบประเมินความเหมาะสม แบ่งออกเป็น 6 ประเด็น ได้แก่ ประเด็นที่ 1 หลักการและเหตุผล จำนวน 3 ข้อ ประเด็นที่ 2 จุดมุ่งหมาย จำนวน 3 ข้อ ประเด็นที่ 3 โครงสร้าง/เนื้อหา จำนวน 5 ข้อ ประเด็นที่ 4 แนวการจัดประสบการณ์ จำนวน 9 ข้อ ประเด็นที่ 5 สื่อการเรียนรู้ จำนวน 6 ข้อ และประเด็นที่ 6 การวัดและประเมินผล จำนวน 6 ข้อ โดยอาศัยเกณฑ์การประเมินมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (Rating Scale) ซึ่งผลการพิจารณาของผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 ท่าน พบว่า หลักสูตรท้องถิ่นเพื่อสืบทอดภูมิปัญญาการทอผ้าพื้นเมืองมีค่าเฉลี่ย 4.60 อยู่ในเกณฑ์เหมาะสมมากที่สุดซึ่งสามารถนำไปใช้ได้

4. แผนการจัดประสบการณ์ภูมิปัญญาการทอผ้าพื้นเมืองสำหรับเด็กปฐมวัย เป็นแบบประเมินความเหมาะสม จำนวน 8 ข้อ โดยอาศัยเกณฑ์การประเมินมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (Rating Scale) ซึ่งผลการประเมินของผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 ท่าน พบว่า แผนการจัดประสบการณ์มีคะแนนเฉลี่ย 4.60 อยู่ในเกณฑ์เหมาะสมมากที่สุดซึ่งสามารถนำไปใช้ได้

5. แบบประเมินพัฒนาการเด็กปฐมวัยทั้ง 4 ด้าน เป็นแบบประเมินจากการปฏิบัติ (Performance Assessment) จำนวน 20 ข้อ แบ่งออกเป็น 4 ด้าน ได้แก่ ด้านร่างกาย จำนวน 5 ข้อ ด้านอารมณ์-จิตใจ จำนวน 5 ข้อ ด้านสังคม จำนวน 5 ข้อ

และด้านสติปัญญา จำนวน 5 ข้อ โดยอาศัยเกณฑ์การให้คะแนนแบบรูบริก (Scoring Rubrics) จำแนกคุณภาพได้ 3 ระดับ คือ 3 2 1 ซึ่งผลการพิจารณาของผู้เชี่ยวชาญทั้ง 3 ท่าน คำนวณหาดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ปรากฏว่า ได้ค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่าง 0.67 - 1.00 หมายความว่า แบบสัมภาษณ์นี้สามารถนำไปเก็บรวบรวมข้อมูลได้ และนำไปทดลองใช้ (Try Out) กับเด็กปฐมวัยที่ไม่ใช่กลุ่มเป้าหมาย ได้แก่ เด็กปฐมวัยชั้นอนุบาลปีที่ 2 จำนวน 25 คน โรงเรียนบ้านสังฆารัตน์ อำเภอโศก จังหวัดบึงกาฬ เพื่อหาประสิทธิภาพของแบบประเมินพัฒนาการเด็กปฐมวัยจากการปฏิบัติ (Performance Assessment) โดยหาความเชื่อมั่นของแบบประเมินซึ่งมีผู้ประเมิน จำนวน 2 ท่าน พบว่า แบบประเมินพัฒนาการมีค่า RAI เท่ากับ 0.92 หมายความว่า แบบประเมินพัฒนาการทั้ง 4 ด้านของเด็กปฐมวัย มีค่าความเชื่อมั่นเป็นที่ยอมรับได้ และมีความสามารถนำไปใช้กับเด็กปฐมวัยที่เป็นกลุ่มเป้าหมายได้

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. ผู้วิจัยได้ดำเนินการติดต่อประสานงานกับผู้ให้ข้อมูล และเดินทางไปเก็บข้อมูลสนทนากลุ่ม (Focus Group) ด้วยตนเอง โดยใช้ระยะเวลา 3 ชั่วโมง ในวันที่ 23 ธันวาคม 2564
2. ผู้วิจัยได้ดำเนินการติดต่อประสานงานกับผู้ให้ข้อมูล และเดินทางไปเก็บข้อมูลสัมภาษณ์ด้วยตนเอง โดยใช้ระยะเวลา 30 ชั่วโมง ในวันที่ 7 มีนาคม 2565 - 11 มีนาคม 2565
3. ผู้วิจัยได้นำแบบประเมินความเหมาะสมและความสอดคล้องของหลักสูตรท้องถิ่นฉบับร่างไปให้ผู้เชี่ยวชาญแต่ละท่านประเมินเพื่อประเมินโครงสร้างหลักสูตรถึงความเหมาะสมและความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย เมื่อเห็นว่าสอดคล้องตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญจึงนำแบบประเมินความเหมาะสมของหลักสูตรฉบับร่างให้ผู้ทรงคุณวุฒิทำการประเมินคุณภาพของหลักสูตรเพื่อให้ได้หลักสูตรที่มีคุณภาพ โดยผู้วิจัยดำเนินการประสานงานกับผู้เชี่ยวชาญและผู้ทรงคุณวุฒิด้วยตนเอง ในวันที่ 24 มิถุนายน 2565
4. ระยะก่อนการทดลอง 7 วัน ผู้วิจัยนำแบบประเมินพัฒนาการเด็กปฐมวัยทั้ง 4 ด้าน (Pretest) ไปทดสอบกับกลุ่มเป้าหมายโดยผู้วิจัยเป็นผู้สังเกตพฤติกรรมของเด็กปฐมวัย จำนวน 20 ข้อ
5. เก็บข้อมูลระหว่างการใช้หลักสูตร โดยผู้วิจัยได้ทำการทดลองในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2565 เป็นระยะเวลา 11 วัน ซึ่งจะทำการสอนทุกวันจันทร์ในช่วงเวลา 09.00-11.30 น. รวมวันละ 2 ชั่วโมง 30 นาที
6. ระยะหลังทำการทดลอง ผู้วิจัยนำแบบประเมินพัฒนาการเด็กปฐมวัยทั้ง 4 ด้าน (Posttest) ไปทดสอบกับกลุ่มเป้าหมาย โดยใช้เวลาสถานที่เหมือนการประเมินครั้งแรก แล้วนำคะแนนจากแบบประเมินพัฒนาการทั้งก่อนและหลังการทดลองไปวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติและการแปลผล

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. ผู้วิจัยทำการตรวจสอบข้อมูลจากแบบบันทึกการสนทนากลุ่มที่ Note taker จดบันทึกไว้ให้ครบถ้วนทุกประเด็นของแนวคำถาม ทำการวิเคราะห์ข้อมูลแบบสร้างข้อสรุปจากการสนทนากลุ่มตามข้อคำถามและนำมาสรุปเพื่อเป็นแนวทางในการสร้างหลักสูตรท้องถิ่นต่อไป
2. ผู้วิจัยทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยการสร้างข้อมูลเชิงพรรณนา หลังจากรวบรวมข้อมูลแล้วจะนำมาจัดหมวดหมู่และนำมาสังเคราะห์เนื้อหาที่ได้ โดยใช้เทคนิควิธีการตีความสร้างข้อสรุปจากข้อมูลและสถานการณ์จากการสัมภาษณ์จากการบันทึกการสัมภาษณ์ การสนทนา โดยนำข้อมูลที่เก็บรวบรวมได้มาหาข้อสรุปเกี่ยวกับภูมิปัญญาการทอผ้าพื้นเมือง เพื่อใช้เป็นข้อมูลในการสร้างหลักสูตรต่อไป
3. ผู้วิจัยทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยการหาค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) และแปลความหมายตามเกณฑ์ (บุญชม ศรีสะอาด, 2556) ดังนี้

4.51 - 5.00	เหมาะสมมากที่สุด
3.51 - 4.50	เหมาะสมมาก
2.51 - 3.50	เหมาะสมปานกลาง

1.51 - 2.50

เหมาะสมน้อย

1.00 - 1.50

เหมาะสมน้อยที่สุด

4. ผู้วิจัยนำคะแนนที่ได้ก่อนการใช้หลักสูตรท้องถิ่นและหลังการใช้หลักสูตรท้องถิ่นของกลุ่มเป้าหมายมาทำการวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติหาค่าร้อยละ (%) ค่าเฉลี่ย (μ) ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (σ) แล้วทำการเปรียบเทียบข้อมูล

ผลการวิจัยและการอภิปรายผล

ผลการวิจัย

1. ผลการศึกษาสภาพปัจจุบันและความต้องการในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น โดยใช้การสัมภาษณ์บุคคลที่มีส่วนเกี่ยวข้อง ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา รองผู้อำนวยการ หัวหน้าฝ่ายวิชาการ ครูผู้สอนระดับปฐมวัย ผู้ปกครอง คณะกรรมการสถานศึกษา ราษฎรชาวบ้าน ผู้วิจัยสรุปข้อมูลที่ได้จากการสนทนากลุ่มจากประเด็นสำคัญเพื่อนำมาวิเคราะห์ข้อมูลเบื้องต้นในการสร้างหลักสูตรท้องถิ่นเรื่องการทอดผ้าพื้นเมืองได้ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1

ประเด็นในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น

ประเด็นในหลักสูตร	ข้อสรุป
1. สภาพปัจจุบันในการจัดการเรียนการสอนของโรงเรียนที่เกี่ยวข้องกับภูมิปัญญาท้องถิ่นที่ผ่านมา	สภาพทั่วไปได้มีการสอนภูมิปัญญาท้องถิ่นบางเรื่องให้กับเด็กปฐมวัย ได้แก่ การปลูกผักปลอดสารเคมี
2. ความต้องการจัดการเรียนการสอนเกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อใช้ในสถานศึกษา	ทางโรงเรียนมีนโยบายที่จะเพิ่มหลักสูตรท้องถิ่นที่เด็กและคนในชุมชนสนใจ ครูผู้สอน ราษฎรชาวบ้านเกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่นต้องการนำมาสอนในโรงเรียนให้กับเด็กปฐมวัยได้สืบทอดอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นตน บรรจุหลักสูตรท้องถิ่นเป็นหลักสูตรของสถานศึกษาที่ใช้ได้อย่างมีคุณภาพ เด็กได้เรียนรู้อย่างต่อเนื่องจากการลงมือปฏิบัติ ส่งเสริมพัฒนาการผ่านการเล่นซึ่งจะทำให้เด็กเกิดการเรียนรู้ที่คงทนถาวร
3. ด้านเนื้อหาสาระภูมิปัญญาท้องถิ่นที่นำมาจัดการเรียนการสอน	เนื้อหาหลักสูตรท้องถิ่นที่จะจัดให้เด็กควรเป็นเรื่องในท้องถิ่นของตน ที่น่าสนใจ มีความสำคัญ มีคุณค่าทั้งทางด้านความรู้ ความคิดสร้างสรรค์ สร้างเสริมทักษะชีวิตการทำงานร่วมกัน ความภูมิใจรักและผูกพันท้องถิ่นของตน รักธรรมชาติ รักความเป็นไทย ภูมิปัญญาท้องถิ่นเรื่องการทอดผ้าพื้นเมืองควรนำมาสอนเนื้อหาด้านความเป็นมา ประโยชน์ ขั้นตอนทำ การใช้และการเก็บรักษาวัสดุอุปกรณ์ การต่อยอดความรู้ด้านการแปรรูปและการจัดจำหน่ายเชิงการค้าได้
4. วัตถุประสงค์ของหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอนภูมิปัญญาท้องถิ่น	วัตถุประสงค์ของหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอนภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นเรื่องที่ควรมุ่งหวังให้เด็กได้เรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของตน เพื่อเสริมสร้างอนุรักษ์สืบทอดและพัฒนาให้เจริญยิ่งขึ้น และนำความรู้ประสบการณ์ที่ได้ไปใช้ในชีวิตประจำวัน ใช้ทรัพยากรในท้องถิ่นให้มีคุณค่า รู้จักเสริมและอนุรักษ์ภูมิปัญญาไทย วัฒนธรรมไทย รักษาสิ่งแวดล้อมตามธรรมชาติ อยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุขและหลักสูตรท้องถิ่นเรื่องการทอดผ้าพื้นเมืองเป็นเรื่องที่น่าสนใจ มีแหล่งเรียนรู้ในชุมชน มี

ประเด็นในหลักสูตร	ข้อสรุป
	ประโยชน์ต่อครอบครัว สามารถพัฒนาชุมชนให้เจริญควรถ่ายทอดให้เด็กไทยได้เรียนรู้ต่อไป
5. การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนหลักสูตรท้องถิ่น	การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนหลักสูตรท้องถิ่นเพื่อการสืบทอดภูมิปัญญาการทอผ้าพื้นเมืองสำหรับเด็กปฐมวัย ครูผู้สอนควรมีความรู้เกี่ยวกับเรื่องที่สอนเป็นอย่างดี และมีผู้รู้ในท้องถิ่นหรือปราชญ์ควรเน้นให้เด็กได้เรียนรู้จากข้อมูลเอกสารและนำมาปฏิบัติจริง เรียนรู้ทั้งในห้องเรียนโดยใช้สื่อประกอบและเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ สอนโดยครูและวิทยากรในท้องถิ่น สอนในช่วงกิจกรรมเสริมประสบการณ์ และเพิ่มเติมช่วงบ่ายหลังเด็กตื่นนอนก่อนผู้ปกครองมารับกลับบ้าน และก็ทอผ้าควรมีขนาดเล็กเหมาะสมกับเด็กปฐมวัยสามารถพกพาได้เพื่อให้เด็กสามารถนำกลับไปทอได้ที่บ้านในช่วงเสาร์ อาทิตย์
6. การวัดผลประเมินผลหลักสูตรท้องถิ่นเรื่องการทอผ้าพื้นเมือง	การวัดผลประเมินผลหลักสูตรท้องถิ่นเรื่องการทอผ้าพื้นเมือง ควรให้ผู้ที่เกี่ยวข้องทำหน้าที่ประเมิน เช่น ครูผู้สอน วิทยากรท้องถิ่นที่มีความชำนาญเกี่ยวกับเรื่องนั้นๆ ผู้ปกครอง โดยประเมินตามลักษณะเนื้อหาภาคความรู้วัดและประเมินโดยใช้ข้อสอบ ส่วนภาคปฏิบัติควรใช้การสังเกตพฤติกรรมการมีส่วนร่วม การประเมินผลงานหรือชิ้นงาน และประเมินความพึงพอใจของผู้ปกครองที่มีต่อการจัดการเรียนการสอนโดยใช้หลักสูตรท้องถิ่นเรื่องการทอผ้าพื้นเมือง

2. ผลการศึกษาภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านการทอผ้าพื้นเมืองจังหวัดบึงกาฬที่เหมาะสมสำหรับการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัย โดยการสัมภาษณ์กับกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหรือปราชญ์ชาวบ้านที่มีความรู้เรื่องการทอผ้าพื้นเมือง สรุปได้ว่า ชุมชนบ้านถ้ำเจริญ ตำบลถ้ำเจริญ อำเภอโซ่พิสัย จังหวัดบึงกาฬ เป็นชาวภูไทเป็นกลุ่มชาติพันธุ์ที่ใหญ่สุดรองลงมาจากกลุ่มไทลาว อพยพมาตั้งถิ่นฐานในบ้านถ้ำเจริญเมื่อปี พ.ศ.2506 ด้วยการอพยพครั้งนี้ชาวบ้านได้นำเอาศิลปวัฒนธรรมประเพณี คติความเชื่อ และวิถีชีวิตความเป็นอยู่ การแต่งกายที่แสดงให้เห็นถึงอัตลักษณ์ของชนเผ่าภูไท โดยมีการทอผ้าถุงหรือผ้าซิ่นหมี่ที่เป็นมรดกทางวัฒนธรรมผ่านการสืบทอดจากรุ่นสู่รุ่น เพื่อให้การอนุรักษ์และสืบสานภูมิปัญญาการทอผ้าพื้นเมืองให้คงอยู่การจัดการเรียนรู้ให้เหมาะสมสำหรับเด็กปฐมวัยสามารถจัดโดยมีเนื้อหาดังต่อไปนี้

2.1 ประเภทของผ้าทอพื้นเมือง พบว่า ผ้าทอพื้นเมืองแบ่งออกเป็น 2 ประเภท ได้แก่ 1) ผ้าพื้น คือ ผ้าที่ทอด้วยสีใดสีหนึ่งเป็นสีพื้น ซึ่งเป็นการทอผ้าชิ้นพื้นฐานก่อนจะไปทอผ้าชนิดอื่น มีกรรมวิธีที่ง่าย สตรีที่ฝึกทอผ้าใหม่ๆ จะต้องทอผ้าพื้นให้ชำนาญก่อน 2) ผ้าลาย คือ ผ้าที่มีลวดลาย ประกอบด้วย ผ้าตา คือ ผ้านุ่งชนิดหนึ่งที่มีลายเป็นตาๆ เช่น ผ้าขาวม้า ผ้าโสร่ง ผ้าใช้ทำผ้าคลุม เป็นต้น ผ้าชนิดนี้จะมีขั้นตอนการผลิตยากกว่าผ้าพื้น และผ้ามัดหมี่ คือ ผ้าที่ทอโดยเอาเชือกตัดด้ายเป็นเปราะๆ แล้วนำไปย้อมสี เมื่อนำไปทอจะได้ลวดลายต่างๆ กลุ่มชนชาวอีสานที่มีเชื้อภูไท จะนิยมทอผ้ามัดหมี่ให้เป็นลวดลายต่างๆ โดยลายที่มีความเป็นอัตลักษณ์ของบ้านถ้ำเจริญ ได้แก่ ลายดอกดาวเรือง ลายหมากยาง ลายตุ่งรุ่งเรือง ลายเพชรนาคิ ลายเพชรนาคา และลายศรัทธานาคา

2.2 วัตถุดิบที่ใช้การทอผ้าพื้นเมือง พบว่า การนำวัตถุดิบมาใช้ในการทอผ้าพื้นเมืองจำเป็นต้องคำนึงคุณค่าของตนเองและเหมาะสมกับการผลิต ชาวบ้านถ้ำเจริญต้องมีการคัดเลือกวัตถุดิบให้มีคุณภาพ โดยวัตถุดิบส่วนหนึ่งได้จากการปลูกภายในชุมชน ได้แก่ ฝ้าย ต่อมามีการพัฒนาและประยุกต์นำวัตถุดิบเหลือใช้ชนิดอื่นเข้ามาผสมผสานเพื่อแปรรูปเป็นเส้นใยต่างๆ ได้แก่ โยไผ่ โยสาหร่าย และมีการนำเส้นใยประดิษฐ์ ได้แก่ ด้ายเรย่อนหรือด้ายซิกวงที่ได้จากโรงงานเข้ามาใช้จึงทำให้วัตถุดิบในการทอผ้ามีคุณภาพ ขนาดของเส้นมีขนาดสม่ำเสมอ สีไม่ตก เมื่อนำมาทอเป็นผ้าก็จะมีที่สวยงาม

2.3 วัตถุประสงค์ที่ให้อใช้ในการทอผ้าพื้นเมือง พบว่า จากอดีตจนถึงปัจจุบันมนุษย์เรามีภูมิปัญญาที่สืบทอดกันมาอย่างช้านานในเรื่องการสกัดสีจากวัตถุดิบธรรมชาติ ทั้งในเรื่องประติมากรรมวาดภาพบนผาผนัง การย้อมสีเส้นใยเพื่อใช้ในการนุ่งห่ม สีที่ได้จากธรรมชาติมีความหลากหลาย ได้แก่ สีธรรมชาติที่เกิดจากการจากทับถมกันมาอย่างยาวนาน เช่น โคลน ดิน หรือมูลสัตว์ สีธรรมชาติที่ได้จากสัตว์ เช่น ครั่ง โดยตัวครั่งจะดูดกินน้ำเลี้ยงของต้นไม้แล้วขับสารสีแดงหรือชมพูที่เรียกว่า ยางครั่งออกมาหุ้มรอบตัวเป็นรัง สีธรรมชาติที่ได้จากพืชเป็นสีย้อมที่ได้แทบทุกส่วนนับตั้งแต่ ราก หัวที่อยู่ในดิน ลำต้น เปลือกไม้หรือแก่นไม้ ใบ ดอก ผล และเมล็ด เช่น แก่นฝางให้สีแดง ชมพู ม่วง, กลีบดอกดาวเรืองให้สีเหลือง, ใบยูคาลิปตัสให้สีเหลืองอ่อน, เปลือกประดู่ให้สีน้ำตาล, ใบและลำต้นครามให้สีน้ำเงิน, ดอกจานให้สีส้ม เป็นต้น

2.4 อุปกรณ์ที่ใช้ในการทอผ้าพื้นเมือง พบว่า วัสดุที่ใช้ต้องเลือกใช้ให้เหมาะสมกับงานที่ทำเพื่อให้งานสำเร็จลุล่วงไปได้อย่างรวดเร็วและผลิตภัณฑ์ประเภทต่างๆ ที่มีความประณีตสวยงาม อุปกรณ์ที่ใช้การทอผ้าควรมีการดูแลรักษาเพื่อยืดอายุการใช้งานให้นาน โดยการเก็บรักษาเมื่อเลิกใช้ควรเช็ดทำความสะอาดอุปกรณ์ และเก็บอุปกรณ์เข้ากระเปาะทุกครั้งหลังจากใช้งานทุกครั้ง เพื่อให้เหมาะสมกับการเรียนรู้สำหรับเด็กปฐมวัยจำเป็นต้องปรับขนาดอุปกรณ์ให้เหมาะสม โดยอุปกรณ์ที่ใช้ในการทอผ้า ประกอบด้วย โส้คันหมี โส้มัดหมี หลักเพือ กง อัก โน หลอด กระสวย แปรงหวีชูก ฟืมทอ กี่ทอผ้า

2.5 กระบวนการหรือขั้นตอนในการทอผ้าพื้นเมือง พบว่า การทอผ้าถือเป็นศิลปะและหัตถกรรมหรืองานฝีมืออย่างหนึ่งที่มีมาตั้งแต่สมัยโบราณ เป็นกรรมวิธีการผลิตผืนผ้าโดยใช้เส้นด้ายพุ่งและเส้นด้ายยืนมาขัดประสานกันจนได้เป็นผืนผ้าที่มีเอกลักษณ์และลวดลายที่สวยงาม เพื่อให้เหมาะสมกับการเรียนรู้สำหรับเด็กปฐมวัยจำเป็นต้องปรับลดขั้นตอนกระบวนการในการทอผ้าลง ซึ่งมีขั้นตอนดังต่อไปนี้ กวักฝ้าย คันหูก กรอ สืบหูก แต่งหูก และการทอผ้า

3. ผลการสร้างหลักสูตรท้องถิ่นเพื่อการสืบทอดภูมิปัญญาการทอผ้าพื้นเมืองสำหรับเด็กปฐมวัยจังหวัดบึงกาฬ โดยร่วมกันศึกษาองค์ประกอบของหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พ.ศ.2560 หลักสูตรสถานศึกษาโรงเรียนบ้านถ้ำเจริญ และจัดทำคู่มือการใช้หลักสูตรท้องถิ่นและแผนการจัดประสบการณ์ โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

3.1 องค์ประกอบของหลักสูตรท้องถิ่นเพื่อการสืบทอดภูมิปัญญาการทอผ้าพื้นเมืองสำหรับเด็กปฐมวัยจังหวัดบึงกาฬ โดยแบ่งออกเป็น 6 องค์ประกอบ ดังนี้ 1) หลักการ ได้แก่ คำชี้แจง วิสัยทัศน์ ความคิดรวบยอด หลักการและเหตุผล 2) จุดมุ่งหมาย 3) โครงสร้าง ได้แก่ โครงสร้างหลักสูตร อายุของผู้เรียน ระยะเวลาในการจัดประสบการณ์ สารการเรียนรู้ 4) แนวทางการจัดประสบการณ์ 5) สื่อประกอบการเรียนรู้ 6) การวัดและประเมินผล ซึ่งโครงสร้างเนื้อหาที่จัดให้เหมาะสมสำหรับเด็กปฐมวัยมีรายละเอียดดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2.

โครงสร้างเนื้อหาหลักสูตรท้องถิ่นเพื่อสืบทอดภูมิปัญญาการทอผ้าพื้นเมืองสำหรับเด็กปฐมวัย

สาระที่	เรื่อง	จำนวน	ระยะเวลา
1	ข้อมูลทั่วไปบ้านถ้ำเจริญและผ้าทอพื้นเมือง	1 ครั้ง	9.00 - 11.30 น.
2	วัตถุดิบที่ใช้ในการทอผ้าพื้นเมือง	1 ครั้ง	9.00 - 11.30 น.
3	วัตถุดิบที่ให้อใช้ในการทอผ้าพื้นเมือง	1 ครั้ง	9.00 - 11.30 น.
4	การปลูกวัตถุดิบที่ใช้ในการทอผ้าพื้นเมือง	1 ครั้ง	9.00 - 11.30 น.
5	กระบวนการและขั้นตอนการย้อมสีผ้าจากธรรมชาติที่ใช้ในการทอผ้าพื้นเมือง	1 ครั้ง	9.00 - 11.30 น.
6	อุปกรณ์ที่ใช้ในการทอผ้าพื้นเมืองสำหรับเด็กปฐมวัย	1 ครั้ง	9.00 - 11.30 น.
7	กระบวนการทอผ้าพื้นเมืองสำหรับเด็กปฐมวัย	5 ครั้ง	9.00 - 11.30 น.

3.2 ผลการประเมินความเหมาะสมของหลักสูตรท้องถิ่นเพื่อการสืบทอดภูมิปัญญาการทอผ้าพื้นเมืองสำหรับเด็กปฐมวัยจังหวัดบึงกาฬ มีรายละเอียดดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 ผลการประเมินความเหมาะสมของหลักสูตรท้องถิ่นเพื่อการสืบทอดภูมิปัญญาการทอผ้าพื้นเมืองสำหรับเด็กปฐมวัย

รายการประเมิน	$\bar{X}$	S.D.	ระดับความเหมาะสม
1. หลักการ	4.80	0.30	มากที่สุด
2. จุดมุ่งหมาย	4.93	0.13	มากที่สุด
3. โครงสร้าง	4.80	0.20	มากที่สุด
4. แนวการจัดประสบการณ์	4.90	0.10	มากที่สุด
5. สื่อการเรียนรู้	4.90	0.10	มากที่สุด
6. การวัดและประเมินผล	4.80	0.40	มากที่สุด
ภาพรวม	4.80	0.20	มากที่สุด

จากตารางที่ 3 พบว่า พบว่า ความเหมาะสมของหลักสูตรท้องถิ่นเพื่อการสืบทอดภูมิปัญญาการทอผ้าพื้นเมืองสำหรับเด็กปฐมวัยจังหวัดบึงกาฬภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}=4.80$, S.D.=0.20) แสดงว่าเป็นหลักสูตรท้องถิ่นที่สามารถนำไปใช้ได้ เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า จุดมุ่งหมาย ซึ่งอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}=4.93$, S.D.=0.13) ส่วนด้านที่มีความเหมาะสมต่ำที่สุด คือ หลักการ ($\bar{X}=4.80$, S.D.=0.30) และการวัดประเมินผล ซึ่งอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}=4.80$, S.D.=0.40)

3.3 การประเมินแผนการจัดประสบการณ์ภูมิปัญญาการทอผ้าพื้นเมืองสำหรับเด็กปฐมวัย มีรายละเอียดดังตารางที่ 4

ผลการประเมินความเหมาะสมของแผนการจัดประสบการณ์ภูมิปัญญาการทอผ้าพื้นเมืองสำหรับเด็กปฐมวัย

รายการประเมิน	$\bar{X}$	S.D.	ระดับความเหมาะสม
1. ความคิดรวบยอด/สาระสำคัญสอดคล้องกับเนื้อหาสาระ	4.80	0.45	มากที่สุด
2. จุดประสงค์การเรียนรู้สอดคล้องกับเนื้อหาสาระ	4.80	0.45	มากที่สุด
3. เนื้อหาสาระสอดคล้องกับหลักสูตรเพื่อสืบทอดภูมิปัญญาการทอผ้าพื้นเมือง และช่วยในการดำเนินการจัดการเรียนการสอนบรรลุตามจุดมุ่งหมาย	5.00	0.00	มากที่สุด
4. กระบวนการจัดการเรียนการสอนสอดคล้องกับแนวคิดในการจัดประสบการณ์เด็กในระดับปฐมวัย พัฒนาการและความต้องการของเด็กปฐมวัย สามารถนำภูมิปัญญาการทอผ้าพื้นเมืองมาใช้กับเด็กปฐมวัยได้อย่างเหมาะสม	4.80	0.45	มากที่สุด
5. ระยะเวลาที่ใช้ในการจัดกิจกรรมมีความเหมาะสม	4.60	0.55	มากที่สุด
6. สื่อการเรียนการสอนสอดคล้องกับกระบวนการจัดการเรียนการสอนและส่งเสริมให้เด็กเกิดการเรียนรู้ตามเนื้อหาสาระ	5.00	0.00	มากที่สุด
7. สื่อการเรียนการสอนเหมาะสมกับพัฒนาการเด็กและบรรลุตามจุดมุ่งหมาย	5.00	0.00	มากที่สุด
8. การวัดผลประเมินผลสอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้และบรรลุตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตร	4.60	0.55	มากที่สุด
ภาพรวม	4.80	0.30	มากที่สุด

จากตารางที่ 4 พบว่า ความเหมาะสมของแผนการจัดประสบการณ์ภูมิปัญญาการทอผ้าพื้นเมืองสำหรับเด็กปฐมวัยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}=4.80$, S.D.=0.30) แสดงว่าเป็นแผนการจัดประสบการณ์ที่สามารถนำไปใช้ได้ เมื่อ

พิจารณารายด้าน พบว่า เนื้อหาสาระสอดคล้องกับหลักสูตรฯ สื่อการเรียนการสอนสอดคล้องกับกระบวนการจัดการเรียนการสอนและส่งเสริมให้เด็กเกิดการเรียนรู้ตามเนื้อหาสาระ และสื่อการเรียนการสอนเหมาะสมกับพัฒนาการเด็กและบรรลุตามจุดมุ่งหมาย ซึ่งอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}=5.00$, $S.D.=0.00$) ส่วนด้านที่มีความเหมาะสมต่ำที่สุด คือ ระยะเวลาที่ใช้ในการจัดกิจกรรมมีความเหมาะสม และการวัดผลประเมินผลสอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้และบรรลุตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตร ซึ่งอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}=4.60$, $S.D.=0.55$)

4. ผลการใช้หลักสูตรท้องถิ่นเพื่อการสืบทอดภูมิปัญญาการทอผ้าพื้นเมืองสำหรับเด็กปฐมวัยจังหวัดบึงกาฬ มีรายละเอียดดังตารางที่ 5 – 6

ตารางที่ 5.

ผลการใช้หลักสูตรท้องถิ่นเพื่อการสืบทอดภูมิปัญญาการทอผ้าพื้นเมืองสำหรับเด็กปฐมวัย

พัฒนาการ	การใช้หลักสูตร	N (จำนวนคน)	K (คะแนนเต็ม)	μ (คะแนนเฉลี่ย)	σ (ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน)	P (ค่าร้อยละ)	D (ความแตกต่าง)
ด้านร่างกาย	ก่อน	10	15	5.10	0.32	34.00	+48.70
	หลัง	10	15	12.40	1.35	82.70	
ด้านอารมณ์-จิตใจ	ก่อน	10	15	5.30	0.48	35.30	+54.00
	หลัง	10	15	13.40	1.26	89.30	
ด้านสังคม	ก่อน	10	15	5.30	0.48	35.30	+55.40
	หลัง	10	15	13.60	1.07	90.70	
ด้านสติปัญญา	ก่อน	10	15	5.40	0.52	36.00	+52.00
	หลัง	10	15	13.20	1.40	88.00	

จากตารางที่ 5 พบว่า ผลการใช้หลักสูตรท้องถิ่นเพื่อการสืบทอดภูมิปัญญาการทอผ้าพื้นเมืองสำหรับเด็กปฐมวัยจังหวัดบึงกาฬของกลุ่มเป้าหมาย พบว่า ภายหลังการใช้หลักสูตรท้องถิ่นเด็กปฐมวัยมีพัฒนาทางสังคมสูงสุดเท่ากับร้อยละ 90.70 ($\mu = 13.60$, $\sigma = 1.07$) รองลงมาพัฒนาด้านอารมณ์-จิตใจเท่ากับร้อยละ 89.30 ($\mu = 13.40$, $\sigma = 1.26$) พัฒนาการสติปัญญาเท่ากับร้อยละ 88.00 ($\mu = 13.20$, $\sigma = 1.40$) และพัฒนาการด้านร่างกายเท่ากับร้อยละ 82.70 ($\mu = 12.40$, $\sigma = 1.35$) ตามลำดับ

ตารางที่ 6.

เปรียบเทียบก่อนการใช้หลักสูตรท้องถิ่นและหลังการใช้หลักสูตรท้องถิ่น

การทดลอง	N (จำนวนคน)	K (คะแนนเต็ม)	μ (คะแนนเฉลี่ย)	σ (ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน)	P (ค่าร้อยละ)	D (ความแตกต่าง)
ก่อนการใช้หลักสูตรท้องถิ่น	10	60	21.10	0.99	35.17	+52.50
ก่อนการใช้หลักสูตรท้องถิ่น	10	60	52.60	4.48	87.67	

จากตารางที่ 6 พบว่า ภายหลังการใช้หลักสูตรท้องถิ่นเพื่อการสืบทอดภูมิปัญญาการทอผ้าพื้นเมืองสำหรับเด็กปฐมวัยจังหวัดบึงกาฬเท่ากับร้อยละ 87.67 ($\mu = 52.60$, $\sigma = 4.48$) สูงกว่าก่อนการใช้หลักสูตรท้องถิ่นเพื่อการสืบทอดภูมิปัญญาการทอผ้าพื้นเมืองสำหรับเด็กปฐมวัยจังหวัดบึงกาฬเท่ากับร้อยละ 35.17 ($\mu = 21.10$, $\sigma = 0.99$)

อภิปรายผล

จากการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นเพื่อสืบทอดภูมิปัญญาการทอผ้าพื้นเมืองสำหรับเด็กปฐมวัย: กรณีศึกษาโรงเรียนบ้านถ้ำเจริญ อำเภอน้ำโสม จังหวัดบึงกาฬ ผู้วิจัยได้ค้นพบประเด็นสำคัญที่สามารถนำมาอภิปรายผลการวิจัยได้ดังนี้

1. ผลการศึกษาสภาพปัจจุบันและความต้องการในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น พบว่า การจัดการศึกษาในปัจจุบันได้เปิดโอกาสให้ท้องถิ่นสามารถจัดการเรียนการสอนให้ยืดหยุ่นให้เหมาะสมตามสภาพและความต้องการของท้องถิ่น ดังนั้นหากโรงเรียนสามารถดึงเอาชุมชนให้เข้ามามีบทบาทในการจัดการศึกษาในส่วนที่เกี่ยวข้องกับภูมิปัญญาท้องถิ่นให้เป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการจัดการเรียนการสอนในโรงเรียน การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นก็จะสำเร็จตามความคาดหวังและตรงตามความต้องการของคนในชุมชนที่ควรเสริมสร้างให้เด็กมีเจตคติที่ดีต่อท้องถิ่นของตนตั้งแต่แรกเริ่ม ซึ่งการพัฒนาหลักสูตรที่ดีจำเป็นต้องมีการระดมความคิดเห็นถึงสภาพปัญหาและความต้องการในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของโบแชมพ์ (Beauchamp, 1968) และ เดวิด จี อาร์มสตรอง (David G. Armstrong, 1989) ที่ระบุว่าในการพัฒนาหลักสูตรที่ดีควรประกอบด้วยบุคลากรหลายฝ่ายร่วมกัน เช่นเดียวกับ ซารา อี (Sarah E, 2000) ที่ทำวิจัยเรื่องการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นโดยใช้สถานศึกษาเป็นฐาน พบว่า โรงเรียนและชุมชนร่วมมือกันจัดทำหลักสูตร นักเรียนมีการเรียนรู้ตามสภาพแวดล้อมในท้องถิ่น การจัดการกิจกรรมการเรียนการสอนที่เปิดโอกาสให้โรงเรียนกับชุมชนได้มีปฏิสัมพันธ์กันได้ระดมความคิดเห็น ทำให้ผู้เรียนและผู้สอนเกิดความพึงพอใจทำให้หลักสูตรมีมาตรฐาน สามารถนำไปใช้ได้ตามสถานการณ์ที่สอดคล้องกับท้องถิ่น

2. ผลการศึกษากิจกรรมภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านการทอผ้าพื้นเมืองที่เหมาะสมสำหรับการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัย พบว่า ชาวภูไทบ้านถ้ำเจริญได้มีการอพยพมาจากจังหวัดจันทบุรีและจังหวัดใกล้เคียง จากการอพยพครั้งนี้ได้นำเอาศิลปวัฒนธรรมประเพณี คติความเชื่อ วิถีชีวิตความเป็นอยู่ การแต่งกายที่บ่งบอกอัตลักษณ์ของชาวภูไท แต่ด้วยอิทธิพลภายนอก ได้แก่ การเมือง เศรษฐกิจ สังคม และเทคโนโลยีเข้ามาทำให้ขาดความสมดุลส่งผลให้รูปแบบการปฏิบัติทางวัฒนธรรมประเพณีมีความคลาดเคลื่อนไปจากเดิม วัฒนธรรมบางอย่างทำให้ขาดและสูญหายไป ขาดช่วงในการสืบทอดภูมิปัญญาเริ่มลดน้อยลงไป ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมอย่างเห็นได้ชัดเพื่อเป็นการปลูกฝังวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณีที่มีมาแต่เดิมควรเริ่มตั้งแต่เด็กปฐมวัย การอนุรักษ์ภูมิปัญญาด้านการทอผ้าพื้นเมืองที่เหมาะสมสามารถนำมาจัดการเรียนรู้ให้กับเด็กปฐมวัยได้นั้นจะเป็นในเรื่องประเภทของผ้าทอ วัตถุประสงค์ในการทอผ้า วัตถุประสงค์ในการให้สี อุปกรณ์ กระบวนการทอ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของมะลิวรรณ ศรีพันธ์ (2553) ได้วิจัยการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นเรื่องการทอผ้าฝ้ายย้อมโคลน พบว่า หลักสูตรท้องถิ่นมีประสิทธิภาพเหมาะสมกับนักเรียน สามารถนำไปจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในสถานศึกษาให้บรรลุจุดมุ่งหมายของหลักสูตรและเสริมการทำงานเป็นกลุ่ม เพื่อส่งเสริมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและภูมิปัญญาท้องถิ่นได้ จะเห็นว่าได้ว่ากระบวนการทอสามารถนำไปจัดเป็นหลักสูตรท้องถิ่นให้กับเด็กได้ พร้อมทั้งยังสามารถทำให้เด็กเกิดความภาคภูมิใจในตนเองและสำนึกรักในท้องถิ่นของตน

3. ผลการสร้างหลักสูตรท้องถิ่นเพื่อการสืบทอดภูมิปัญญาการทอผ้าพื้นเมืองสำหรับเด็กปฐมวัยจังหวัดบึงกาฬ พบว่า องค์ประกอบของหลักสูตรมีดังนี้ 1) หลักการ ได้แก่ คำชี้แจง วิสัยทัศน์ ความคิดรวบยอด หลักการและเหตุผล 2) จุดมุ่งหมาย 3) โครงสร้าง ได้แก่ โครงสร้างหลักสูตร อายุของผู้เรียน ระยะเวลาในการจัดประสบการณ์ สารการเรียนรู้ 4) แนวทางการจัดประสบการณ์ 5) สื่อประกอบการเรียนรู้ 6) การวัดและประเมินผล สอดคล้องกับธนัฐธิดา ดวงแก้ว (2565) ได้วิจัยการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นโดยใช้แหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่นเพื่อส่งเสริมทักษะชีวิตและอาชีพในศตวรรษที่ 21 โดยโครงสร้างของหลักสูตรที่สำคัญมีดังนี้ คำชี้แจง จุดมุ่งหมาย โครงสร้างของหลักสูตร เนื้อหาสาระ กระบวนการจัดการเรียนรู้ สื่อและแหล่งเรียนรู้ การวัดและประเมินผล ซึ่งสอดคล้องกับชัยวัฒน์ สุทธิรัตน์ (2557) กล่าวถึง การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นต้องดำเนินการตามขั้นตอนโดยจะต้องมีการกำหนดจุดมุ่งหมาย คณะทำงานที่จะต้องศึกษาสภาพปัญหาและความต้องการของท้องถิ่นและผู้เรียนจากนั้นกำหนดจุดประสงค์ที่ต้องการให้เกิดกับผู้เรียน มีการกำหนดเนื้อหาสาระที่สอดคล้องกับจุดประสงค์นั้นๆ แล้วทำการกำหนดเนื้อหาสาระละเอียดย่อย โดยคำนึงถึงสภาพของแต่ละท้องถิ่น พร้อมกำหนดเกณฑ์การวัดและประเมินผล ซึ่งหลักสูตรที่ดีจะต้องเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ทำกิจกรรมผ่านการลงมือปฏิบัติ ครูเป็นผู้ประสานกิจกรรมและชี้แนะแก่ผู้เรียนเท่านั้น

ในการจัดทำหลักสูตรท้องถิ่นเพื่อการสืบทอดภูมิปัญญาการทอผ้าพื้นเมืองสำหรับเด็กปฐมวัยมีทั้งหมด 7 สารระ คือ สารระที่ 1 ข้อมูลทั่วไปบ้านถ้ำเจริญและผ้าทอพื้นเมือง สารระที่ 2 วัตถุประสงค์ที่ใช้ในการทอผ้าพื้นเมือง สารระที่ 3 วัตถุประสงค์ที่ให้อใช้ในการทอผ้าพื้นเมือง สารระที่ 4 การปลูกวัตถุประสงค์ที่ใช้ในการทอผ้าพื้นเมือง สารระที่ 5 กระบวนการและขั้นตอนการย้อมสีผ้าจากธรรมชาติที่ใช้ในการทอผ้าพื้นเมือง สารระที่ 6 อุปกรณ์ที่ใช้ในการทอผ้าพื้นเมืองสำหรับเด็กปฐมวัย และสารระที่ 7 กระบวนการทอผ้าพื้นเมืองสำหรับเด็กปฐมวัย ระยะเวลาในการจัดประสบการณ์ จำนวน 11 วัน ในแต่ละสารระกิจกรรมการเรียนรู้จะเน้นให้เด็กปฐมวัยเกิดการเรียนรู้ด้วยตนเองผ่านการลงมือปฏิบัติงานอย่างสร้างสรรค์ โดยการหยิบ จับ สัมผัสผ่านสื่อที่จะช่วยกระตุ้นให้เกิดการเรียนรู้ ส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์และการแก้ปัญหาที่เหมาะสมตามวัย อีกทั้งการเรียนรู้ผ่านกระบวนการกลุ่มยังทำให้เกิดการเรียนรู้ได้ดีด้านทักษะทางสังคม อารมณ์และจิตใจ โดยกิจกรรมเหล่านี้เด็กจะเรียนรู้ผ่านการเล่น (Play-Based Learning) ซึ่งตรงกับ John Dewey ผู้เป็นเจ้าของทฤษฎี Learning by doing หรือการเรียนรู้จากการลงมือปฏิบัตินั้นจะทำให้เด็กเกิดการเรียนรู้ที่คงทนถาวร (ชลาริพ สมาหิโต, 2553) ในขณะเดียวกันชนากานต์ แสนใส (2550) ที่พัฒนาหลักสูตรปฐมวัยศึกษาโดยใช้สารระท้องถิ่นจังหวัดตาก และธีรพร อเนกศิลป์ (2545) การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นระดับปฐมวัยศึกษาจังหวัดสระแก้วได้จัดประสบการณ์ให้กับเด็กปฐมวัยผ่านกิจกรรมหลัก 6 กิจกรรม สามารถส่งเสริมพัฒนาการเด็กปฐมวัยได้ทั้ง 4 ด้าน คือ ด้านร่างกาย ด้านอารมณ์-จิตใจ ด้านสังคม และด้านสติปัญญา อีกทั้งส่งเสริมให้เกิดเจตคติที่ดีต่อท้องถิ่นอีกด้วย

4. ผลการใช้หลักสูตรท้องถิ่นเพื่อการสืบทอดภูมิปัญญาการทอผ้าพื้นเมืองสำหรับเด็กปฐมวัยจังหวัดบึงกาฬ พบว่าเด็กปฐมวัยภายหลังจากใช้หลักสูตรท้องถิ่นเด็กปฐมวัยมีพัฒนาทางสังคมสูงสุดเท่ากับร้อยละ 90.70 ($\mu = 13.60$, $\sigma = 1.07$) รองลงมาพัฒนาด้านอารมณ์-จิตใจเท่ากับร้อยละ 89.30 ($\mu = 13.40$, $\sigma = 1.26$) พัฒนาการสติปัญญาเท่ากับร้อยละ 88.00 ($\mu = 13.20$, $\sigma = 1.40$) และพัฒนาการด้านร่างกายเท่ากับร้อยละ 82.70 ($\mu = 12.40$, $\sigma = 1.35$) ตามลำดับ จากผลการทดลองใช้หลักสูตรท้องถิ่นข้างต้นจะเห็นได้ว่าเด็กปฐมวัยมีพัฒนาการสูงขึ้นทั้ง 4 ด้าน ทั้งนี้เป็นเพราะเด็กปฐมวัยกลุ่มเป้าหมายทุกคนได้รับการเรียนรู้ผ่านการลงมือปฏิบัติ เรียนรู้ผ่านการบูรณาการจากสถานการณ์จริงโดยการเรียนรู้จากวิทยากรปราชญ์ชุมชนที่มีแหล่งเรียนรู้โดยท้องถิ่น ตั้งแต่การเรียนรู้เรื่องการปลูก การย้อมสี วิธีการทอผ้าจากการลงมือทอผ้าด้วยตนเอง ทำให้เด็กเกิดความสุขสนุกสนานและพร้อมที่จะเรียนรู้อยู่ตลอดเวลา ซึ่งอุปกรณ์ในการทอผ้าครั้งนี้ถูกออกแบบการใช้งานให้เหมาะสมกับเด็กปฐมวัย โดยการปรับขนาด รูปร่างอุปกรณ์ และวิธีการใช้งานให้ง่ายขึ้น ได้แก่ แกนขนาดเล็ก เครื่องกรอเส้นด้ายขนาดเล็ก หลักฝือขนาดเล็ก กระสวยอย่างง่าย พิมพ์ และกี่ทอผ้าพิเศษที่มีขนาดเล็กเหมาะสมกับเด็กปฐมวัยที่พัฒนาขึ้นโดยเฉพาะ สิ่งเหล่านี้จึงเป็นสื่อที่ช่วยกระตุ้นความสนใจ เกิดการทำงานอย่างเป็นระบบจากการทำซ้ำอย่างต่อเนื่องจนเกิดความคล่องแคล่ว สามารถนำประสบการณ์ที่ได้มาผสมผสานผ่านสิ่งแวดล้อมรอบตัวทำให้เกิดองค์ความรู้ที่แปลกใหม่ ในขณะเดียวกันเด็กเกิดการสร้างปฏิสัมพันธ์ระหว่างเพื่อนจากการทำงานเป็นกลุ่ม เกิดการสร้างสัมพันธ์กับคนในชุมชนที่เป็นวิทยากรชุมชนหรือปราชญ์ชาวบ้าน ลดช่องว่างของช่วงวัย พร้อมทั้งเกิดความภาคภูมิใจเกิดความรู้สึกที่ดีต่อการเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นด้วยตนเอง ซึ่งสอดคล้องกับชินทร์ มั่งคั่ง (2561) วิธีการเรียนการสอนโดยใช้วิทยากรชุมชนเน้นการจัดการเรียนรู้ผู้เรียนเป็นสำคัญ จะช่วยพัฒนาคนให้เกิดการเรียนรู้อย่างเต็มความสามารถสอดคล้องกับความต้องการและความสนใจ ผู้เรียนสามารถเรียนรู้จากภูมิปัญญาชนซึ่งนับเป็นภูมิปัญญาของบุคคลในชุมชนที่ผู้เรียนสามารถปรึกษาและเรียนรู้ด้วยการปฏิบัติจริงจากแหล่งเรียนรู้ที่มีวิทยากรชุมชนหรือปราชญ์ภายในท้องถิ่น ผู้เรียนจะได้รับการถ่ายทอดประสบการณ์จากแหล่งเรียนรู้ต่างๆ เน้นการลงมือกระทำและประสบการณ์ตรงในการเรียนรู้ การสอนที่เน้นการปฏิสัมพันธ์ที่ดีระหว่างผู้เรียนด้วยกันและผู้เรียนกับผู้สอน ในขณะเดียวกัน ธนพรรณ เพชรเศษ (2562) ได้วิจัยการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบบูรณาการผสมผสานภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัยกลุ่มชาติพันธุ์ลาว พบว่า เด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมบูรณาการผสมผสานภูมิปัญญาท้องถิ่นสามารถพัฒนาทักษะความคิดสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัยให้ดีขึ้นได้ผ่านการจัดกิจกรรมหลัก 6 กิจกรรม และศิริมณฑล ทนทอง (2553) การพัฒนาหลักสูตรภูมิปัญญาท้องถิ่นสุรินทร์สำหรับเด็กปฐมวัยที่กล่าวว่า การจัดการเรียนการสอนที่มุ่งจะให้ผู้เรียนได้รู้จักท้องถิ่น เกิดความรัก ความภาคภูมิใจท้องถิ่นของตนเอง จะต้องให้ผู้เรียนได้มีประสบการณ์ตรงเกี่ยวกับชีวิต อาชีพ เศรษฐกิจ สภาพแวดล้อมและสังคมท้องถิ่นมาใช้ในการจัดการเรียนการสอนเพื่อให้

ผู้เรียนอยู่ในท้องถิ่นได้อย่างมีความสุขจะเป็นประโยชน์ต่อผู้เรียนโดยเฉพาะการสร้างลักษณะนิสัยหรือการปลูกฝังแนวคิด ค่านิยมเกี่ยวกับคุณค่าของสิ่งที่มีอยู่ในท้องถิ่นให้กับเยาวชนซึ่งมีอายุน้อย สามารถปลูกฝังได้ง่ายทำให้เกิดความภาคภูมิใจตั้งแต่ยังเด็ก เช่นเดียวกับ คอลิน เอ็ม (Cominne M, 2005) ที่ทำวิจัยเรื่องการประเมินทัศนคติของครูที่สอนวิชาสิ่งแวดล้อมศึกษาในท้องถิ่นที่มีผลกระทบต่อหลักสูตรและวิธีการสอนของครูในโรงเรียนประถมศึกษาในรัฐแมริแลนด์ โดยผู้เรียนมีความตั้งใจมีพฤติกรรมการเรียนดีขึ้นจากการศึกษาสภาพท้องถิ่นและมีการอนุรักษ์สภาพแวดล้อมในท้องถิ่น

■ บทสรุปจากการวิจัย

การพัฒนาหลักสูตรภูมิปัญญาพื้นบ้านด้านการทอผ้าพื้นเมืองสำหรับเด็กปฐมวัย มีจุดเน้นคือ 1) เป็นหลักสูตรที่สร้างขึ้นจากการมีส่วนร่วมของชุมชน 2) เน้นกระบวนการหลักสูตรท้องถิ่นเพื่อสืบทอดภูมิปัญญาการทอผ้าพื้นเมือง 3) นำข้อมูลการทอผ้าพื้นเมืองมาบูรณาการในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อพัฒนาเด็กปฐมวัยให้มีพัฒนาการที่เหมาะสมกับวัยทั้ง 4 ด้าน ได้แก่ ด้านร่างกาย ด้านอารมณ์-จิตใจ ด้านสังคม และด้านสติปัญญา โดยให้เด็กเรียนรู้เรื่องราวต่างๆ ของท้องถิ่น มีความรักความภาคภูมิใจในท้องถิ่นของตนเอง 4) แผนการจัดประสบการณ์การเรียนรู้เน้นการพัฒนาเด็กมีพัฒนาการเหมาะสมกับวัยทั้ง 4 ด้าน และ 5) เน้นการนำสื่อ วัสดุ อุปกรณ์ที่มีในท้องถิ่นมาใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้กับเด็กเพื่อให้เด็กปฐมวัยได้เห็นคุณค่าของสิ่งที่มีอยู่ในท้องถิ่นว่าสามารถนำมาใช้ให้เกิดประโยชน์ได้อย่างหลากหลาย

■ ข้อจำกัดหรือข้อเสนอแนะจากการวิจัย

ข้อเสนอแนะในการนำหลักสูตรท้องถิ่นไปใช้

1. ครูผู้สอนที่จะนำหลักสูตรท้องถิ่นเพื่อการสืบทอดภูมิปัญญาการทอผ้าพื้นเมืองสำหรับเด็กปฐมวัยจังหวัดบึงกาฬไปใช้จะต้องเตรียมความพร้อมด้านสื่อการเรียนการสอน วัสดุอุปกรณ์ที่จำเป็นและในกรณีที่จะต้องนำเด็กไปศึกษาเรียนรู้นอกสถานที่ควรมีการนัดหมายปราชญ์ชาวบ้านผู้ให้ความรู้และเตรียมความพร้อมก่อนการดำเนินกิจกรรมการเรียนรู้
2. หากจะนำกระบวนการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นเพื่อการสืบทอดภูมิปัญญาการทอผ้าพื้นเมืองสำหรับเด็กปฐมวัยจังหวัดบึงกาฬไปใช้และมีการขอความร่วมมือกับชุมชน ครูผู้สอนควรมีการประสานงานกับวิทยากรหรือปราชญ์ชุมชนก่อนล่วงหน้าเพื่อชี้แจงให้ปราชญ์เข้าใจอย่างชัดเจนในจุดมุ่งหมายของการสอน และให้คำแนะนำเพิ่มเติมในกรณีที่เด็กมีความเข้าใจไม่ชัดเจนในบางประเด็น เนื่องจากปราชญ์ในชุมชนบางท่านไม่มีประสบการณ์ในการสอนหรือการถ่ายทอดองค์ความรู้ ครูผู้สอนควรช่วยสรุปเพิ่มเติมในตอนท้ายให้กับเด็กเกี่ยวกับประเด็นที่ปราชญ์ให้ความรู้
3. ผู้บริหารมีส่วนสำคัญในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้บรรลุสำเร็จเนื่องจากตามหลักสูตรท้องถิ่นจะต้องมีการนำเด็กไปศึกษาเรียนรู้นอกสถานที่ ต้องดำเนินการขออนุญาตนำเด็กออกนอกสถานที่ก่อนทุกครั้ง
4. เนื่องจากหลักสูตรท้องถิ่นเพื่อการสืบทอดภูมิปัญญาการทอผ้าพื้นเมืองสำหรับเด็กปฐมวัยจังหวัดบึงกาฬจะต้องอาศัยความร่วมมือระหว่างโรงเรียนและชุมชน ดังนั้นโรงเรียนควรเปิดโอกาสให้บุคคลในชุมชน โดยเฉพาะคณะกรรมการสถานศึกษา วิทยากรหรือปราชญ์ท้องถิ่นหรือผู้รู้ในชุมชนได้ร่วมคิดร่วมทำในโครงการตั้งแต่กระบวนการวางแผนพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นและจัดการเรียนการสอนตั้งแต่แรกเริ่ม
5. โรงเรียนสามารถนำหลักสูตรไปประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมกับเด็กปฐมวัยโดยให้เด็กได้เรียนรู้ในเรื่องของการปลูกฝ้าย ปลูกคราม ปลูกดอกดาวเรืองเพื่อเป็นพื้นฐานของการเตรียมวัตถุดิบในการทอผ้าพื้นเมืองต่อไป

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นเพื่อการสืบทอดภูมิปัญญาการทอผ้าพื้นเมืองสำหรับเด็กปฐมวัยจังหวัดบึงกาฬให้ต่อเนื่องกันไปโดยเป็นช่วงชั้นให้เด็กได้เริ่มเรียนรู้เกี่ยวกับหลักสูตรท้องถิ่นที่พัฒนาขึ้น ตั้งแต่ระดับปฐมวัยและต่อเนื่องไปเรื่อยๆ จนจบการศึกษาขั้นพื้นฐาน เพื่อให้เด็กได้มีความรู้และเห็นคุณค่าของภูมิปัญญาท้องถิ่นตั้งแต่เยาว์วัยและสามารถทำได้จริงครบวงจร
2. ควรมีการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นด้านการมัตย้อมสีจากธรรมชาติเพื่อส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์สำหรับเด็กปฐมวัย
3. ควรมีการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นเพื่อการสืบทอดภูมิปัญญาการทอผ้าหมักโคลนสำหรับเด็กปฐมวัยจังหวัดบึงกาฬ
4. ควรมีการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นเพื่อสืบทอดภูมิปัญญาชาติพันธุ์ไทพวนสำหรับเด็กปฐมวัยจังหวัดบึงกาฬ
5. ควรมีการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นโดยใช้ภูมิปัญญาพื้นบ้านการทอผ้าเพื่อส่งเสริมทักษะชีวิตและทักษะอาชีพในศตวรรษที่ 21

กิตติกรรมประกาศ

การศึกษานี้ได้รับทุนสนับสนุนจากการอุดหนุนการวิจัยกองทุนส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม ประจำปีงบประมาณ พ.ศ.2565 ประเภททุนสนับสนุนงานมูลฐาน (Fundamental Fund: FF) กลุ่ม Basic Research Fund ผ่านมหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี ประจำปีงบประมาณ 2565 ผู้วิจัยขอขอบพระคุณผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้เชี่ยวชาญ ปรารักษ์ชาวบ้าน ผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนบ้านถ้ำเจริญ คณะครูและบุคลากรทางการศึกษาทุกท่านที่ให้ความอนุเคราะห์ในการเก็บข้อมูลในครั้งนี้จนงานวิจัยนี้สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี ผู้วิจัยขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูงไว้ ณ โอกาสนี้

References

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2560). *หลักสูตรการศึกษาปฐมวัยพุทธศักราช 2560*. กรุงเทพฯ: ชุมชนสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- กระทรวงวัฒนธรรม. (2557). *แนวโน้มนโยบายรัฐมนตรีว่าการกระทรวงวัฒนธรรม*. ค้นเมื่อ 22 มีนาคม 2561, จาก https://www.ocac.go.th/document/information/information_2716.pdf
- กิตติกรณ นพอดมพันธ์. (2550). *หัตถกรรมผ้าทอพื้นบ้าน: กรณีศึกษาหัตถกรรมผ้าทอกลุ่มหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ในเขตจังหวัดสุพรรณบุรี*. กรุงเทพฯ: คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- กุลยา ตันติผลาชีวะ. (2542). *การเลี้ยงดูเด็กก่อนวัยเรียน: 3-5 ขวบ*. กรุงเทพฯ: โชติสุข.
- ชนากานต์ แสนใส. (2550). *การพัฒนาหลักสูตรปฐมวัยศึกษาโดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นจังหวัดตาก*. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสาขาสหศาสตร์และการสอน มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- ชัยวัฒน์ สุทธิรัตน์. (2557). *การพัฒนาหลักสูตรทฤษฎีการปฏิบัติ*. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: วีพริ้นท์ 1991.
- ชรินทร์ มั่นคง. (2561). *องค์ความรู้หลักสูตรและการสอนสังคมศึกษา*. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ชลธิป สมานโต. (2553). *คู่มือการจัดการอบรมเชิงปฏิบัติการเพิ่มพูนศักยภาพศึกษานิเทศก์และครูปฐมวัย*. [มปป.]: สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี.
- ณัฐธิดา ดวงแก้ว. (2565). *การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นโดยใช้แหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่นเพื่อส่งเสริมทักษะชีวิตและอาชีพในศตวรรษที่ 21*. *วารสารวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์*. 17(2), 129-143.
- ธนพรรณ เพชรเศษ และคณะ. (2562). *การจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการผสมผสานกับภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัยกลุ่มชาติพันธุ์ลาวครั่ง อำเภอด่านช้าง จังหวัดสุพรรณบุรี*. สุพรรณบุรี: มหาวิทยาลัยสวนดุสิต.

- ธีรพร อเนกศิลป์. (2545). *การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นระดับปฐมวัยศึกษาจังหวัดสระแก้ว*. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาหลักสูตรและการสอน มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช
- นฤมล เนียมหอม. (2558). *เปิดสถานการณ์ของเด็กปฐมวัย มุ่งติดตั้งแต่วัยอนุบาล*. ค้นเมื่อ 5 เมษายน 2564, จาก <https://www.thaihealth.or.th/เปิดสถานการณ์เด็กปฐมวัย/>
- เนาวมาศ นามเมือง. (2561). *การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นเรื่องผ้าทอกระเหรี่ยงเพื่อพัฒนาผลิตภัณฑ์ผ้าทอวิถีชีวิตโรงเรียนแม่ต๋ำวิทยาคม จังหวัดเชียงใหม่*. วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษา มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- ไพฑูรย์ สิลลารัตน์. (2554). *CCPR กรอบคิดแนวใหม่ทางการศึกษา*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- มะลิวรรณ ศรีพันธ์. (2553). *การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นเรื่องการทอผ้าฝ้ายย้อมโคลนกลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยีสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6: การวิจัยแบบผสมผสาน*. วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษา มหาบัณฑิต สาขาวิชาการวิจัยการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- รุ่ง แก้วแดง. (2561). *13 ปี มาตรฐานการศึกษาปฐมวัย..สถานการณ์ยังวิกฤต*. ค้นเมื่อ 5 เมษายน 2564, จาก https://www.kroobannok.com/83892#google_vignette
- วิภาพรณ พินลา. (2560). *การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ท้องถิ่นศึกษาเพื่อส่งเสริมพฤติกรรมกรอนุรักษภูมิปัญญาท้องถิ่นสำหรับนิสิตปริญญาตรี*. วิทยานิพนธ์ปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- ศศิลักษณ์ ขยันกิจ. (2558). *เปิดสถานการณ์ของเด็กปฐมวัย มุ่งติดตั้งแต่วัยอนุบาล*. ค้นเมื่อ 5 เมษายน 2564.. จาก <https://www.thaihealth.or.th/เปิดสถานการณ์เด็กปฐมวัย/>
- ศิริมงคล ทนทอง. (2553). *การพัฒนาหลักสูตรภูมิปัญญาท้องถิ่นสุนทรสำหรับเด็กปฐมวัย*. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาการศึกษาปฐมวัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒประสานมิตร.
- สมาคมการศึกษาแห่งประเทศไทย. (2562). *การเอาชนะวิกฤตเด็กปฐมวัยสู่ประเทศไทย 4.0*. ค้นเมื่อ 5 เมษายน 2564, จาก <http://www.preschool.or.th/early-childhood-crisis.php>
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2552). *แนวทางการบริหารจัดการหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551*. กรุงเทพฯ: กรุงเทพมหานคร.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2561). *แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2560-2579*. กรุงเทพฯ: พริกหวานกราฟฟิค.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2563). *สภาวะการศึกษาไทยปี 2561/2562 การปฏิรูปการศึกษาในยุคดิจิทัล*. กรุงเทพฯ: ภาพพิมพ์.
- Beauchamp, G. A. (1981). *Curriculum Theo.* (4th ed.). Lllinois: F.E.Peacock.
- David G, A. (1989). *Developing and Documenting the Curriculum*. Publisher: Allyn and Bacon.
- Sarah E, W.(2000). *Local Curriculum Development and Place-Based Education*. Ph.D, University of Denver. Page 2176.
- Corninne M, L. (2005). *An Assessment of Teachers views of Local Environmental Education and its Impact on their Curricula and Teaching Methodology in a Maryland Elementary School EdD Wilmington College.* (Delaware).
- Heckman, J. J. (2008). *The Case for Investing in Disadvantaged Young Children*. Mimeo University of Chicago.